

In het midden zijner loopbaan bezat hij eenige geldmiddelen, want toen hij, in Mei 1667, zijn testament maakte bepaalde hij dat bij zijn overlijden zijne goederen moesten verpand worden en de rente ervan betaald aan zijn vader, van wien hij veel hield en voor wien hij groote zorg droeg. In eigendom moesten zij na dezès dood aan zijn zuster overgaan. Wat er naderhand gebeurde weten wij niet en over het algemeen zijn de inlichtingen, zijn levensloop betreffende, buitengewoon schaarsch; maar, zooals wij zagen, verviel hij op het laatst zijns levens in armoede en moest door den onderstand van vrienden tegen de ellende bevrijd worden.

Het ging hem als zoovele anderen zijner tijd- en kunstgenooten. Hij bleef onbekend, ongeacht in zijn leven, men sprak niet van zijn talent en had weinig of niets over voor zijne werken. Eerst jaren of eeuwen nadien is men tot juistere waardeering van zijn talent gekomen en is men voor een enkel zijner stukken sommen gaan betalen, die voor hem een fortuin zouden geweest zijn. En ook nopens hem rijst de kwellende vraag: Wat verlangden dan toch de liefhebbers van zijnen tijd voor hun geld? Zijne kunst is niet van zulken aard dat zij moeielijk te begrijpen of te genieten is voor een gewoon burgermensch. Hij schildert keurig, uitvoerig, zijn onderwerpen zijn afgewisseld, bevallig, decoratief zelfs. Waarom bevielen zij niet? Waarom brachten zij hem met hun groot getal geen hoogen naam en ruim bestaan op? Wie zal de grillen van den heerschenden smaak verklaren? Waarschijnlijk vond men de onderwerpen te eenvoudig, de natuur te natuurlijk, wilde men iets meer ongemeens, meer in het oog springends, meer pralerigs. Ruisdael was niet modisch genoeg en de heeren en dames van toen zullen wel geweest zijn, wat zij tot nu toe bleven, beoordeelende een kunstenaar als hun kleermaker of hun naaister, die hun waar moeten leveren naar den laatsten patroon.

En nochtans hoe weinig kooplust het publiek mocht toonen, voor zijne of andere natuurgezichten, hij leefde in een tijd en in een stad waar de landschapschildering in ongemeenen bloei was. Allart van Everdingen, Peter Molijn, Cornelis Vroom en Esaias van de Velde waren hem in Haarlem voorafgegaan; Jan van Goyen had er een tijd gewerkt; de van Ostade's hadden er hunne gemoedelijke zedetafereelen met landelijke omlijsting gestoffeerd; Salomon van Ruisdael had in de natuur stof gevonden voor boeiende tafereelen. Zij allen hadden naar eerlijke weergeving van de natuur gestreefd. Jacob van Ruisdael deed als zij, onderging klaarblijkelijk hunnen invloed, maar maakte zich dan ook weer van hen los en streefde hen allen voorbij.

Voor zijne voorgangers was de natuur in zekere mate een décor, omgevende de eene of andere handeling, hoe onbeduidend deze ware, of wel zich uitstallende tot een liefelijk of een indrukwekkend tooneel. Zij hadden de natuur niet zoo hartelijk lief, schatten ze niet zoo hoog voor haarzelve als hij het deed. Zij drongen niet door in hare eigenaardigheden, vonden haar niet schoon en belangwekkend in al haar vormen en oogenblikken. En zoo kwam het dat zij haar een soort van algemeenheid, van onpersoonlijkheid lieten, die haar verlaagde tot een tooneelscherm, zooals zij uitsluitend geweest was bij de oude